

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Citation: Andersen, H. C.: "H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 213. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-hcaeventyr06val-shoot-idm139779799579920.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Dryaden 1868

Bogen opnåede i alt 9 anmeldelser, som alle kom i løbet af december måned. Berlingske Tidende lagde for 12.12.1868 med en anmeldelse, som åbenbart vil plædere for, at det er en slags tilværelsens grundvilkår A her har digtet om. Derfor starter den på en noget snørklet facon med at postulere, at en ung pige, som lever et afsondret liv, har udlængsel efter den store, glimrende verden, men opfyldes ønsket, skuffes hun og længes tilbage til sin forrige tilværelse. »Den unge Piges Længsel er imidlertid kun et Udtryk for den almeenmenneskelige Higen mod det Nye, det Ubekjendte. Det var ikke alene Adam og Eva, som fængsledes af Lysten til at prøve - alle deres Efterkommere har arvet den samme Tilbøielighed. Som Symbol for denne 214 almeenmenneskelige Længsel har Andersen i sit nye Eventyr fremstillet Dryaden, og han har i denne Digtning fundet et Motiv, der ved Geniets Blik er grebet lige ud af Livet, hvor det stod med en stor Idees Indhold.«

Efter et omstændeligt og delvis skævt handlingsreferat slutter anmeldelsen med disse ord: »Den rige Symbolik, der findes i dette Eventyr som Heelhed betragtet, vil man desuden kunne skaffe sig den Tilfredsstillelse at forfølge ogsaa i dettes Enkeltheder. Det eier fremdeles en Phantasi og en Varme, som u vilkaarlig river med sig.« Dagbogens kommentar 12.12.: »en [...] velmeent og rosende Artikel, men Refferaratet af Indholdet aldeles misforstaaet« (VIII 151).

13.12.1868 bragte Illustreret Folkeblad (ej i BFN) flg. besked: »Det forekommer os, at Forfatteren under Digtningen af dette Eventyr mere har tænkt paa et europæisk end et dansk Publikum. Der er nydelig Stemning tilstede, som i Alt, hvad H. C. Andersen skriver, men der findes mindre end sædvanligt af hans tidligere Eventyrs elskværdige Naivitet.« (Folkebladet blev udgivet af Michael Gjørup (»Dansken har Sejer vunden«), den senere stifter af De danske Forsvarsbrødre.) A overså ikke den mindste bemærkning, men noterede i dagbogen 12.12.[!]: »I *Gjørups* Blad en Trang til at Indvende og her keitet gjort det i at sige den er skrevet for Europa og ikke for Danske« (VIII 151).

I tidsskriftet For Romantik og Historie I, 1868, 699-700, skrev redaktøren H. P. Holst en begejstret anmeldelse, hvoraf essensen er flg.: »Pariserudstillingen er kun et Vehikel, en Staffage, der imidlertid giver ham en velkommen Leilighed til at lade Han- og Hun-Rotten nede i Kloaken og Fiskene i Aquariat vexle nogle af disse kostelige Replikker, som Ingen kan sige ham efter; men Kjernen i hans Arbeide er det poetiske Syn, han har havt paa Dryaden og hendes Døgnliv [...] Jeg kjender flere Bøger saavel af min ærede Ven som af Andre, der ere formede med mere Omhyggelighed end denne; men Andersen har aldrig skrevet noget mere Gribende end denne [: Dryadens] Dødscene, ligesom jeg ikke kjender noget Arbeide af ham, der i høiere Grad forener Genialitet og Besindighed.« A var fornøjet, dagbogen 12.12.1868: »en smuk og hjertelig Anmældelse af Dryaden, digterisk og velvilligt skrevet« (VIII 151).

16.12.1868 konstaterer Dagens Nyheder, at hæftet samler alle eventyrenes heldigste egenskaber i sig. »Det humoristiske Element, der spiller en saa stor Rolle i mange af Digterens tidligere Frembringelser, er mesterlig repræsenteret af Rottefamilierne og Akvariernes Beboere.« Samme dags notat i dagbogen: »Smuk Anmældelse af Dryaden i »Dagens Nyheder«« (VIII 153).

17.12.1868 skriver Flyve-Posten (ej i BFN) om det »smukke og phantasirige Eventyr«, der allerede er kommet i nyt oplag.

Dagbladet er 21.12.1868 også særdeles rosende, men har dog en 215 kritisk bemærkning som ingen af de tidligere anmeldere har gjort. Eventyret »hører til det Bedste og Smukkeste, som han har skrevet; vi vilde bruge et endnu stærkere Udtryk, dersom vi ikke frygtede for at blive utaknemlige imod det Gamle af Glæde over det Nye [...] i [storbyens] brusende Strøm, der hidser hver Nerve, bruges Livet op med en forfærdelig Hast. Denne Tanke er det nu, som Andersen i sit Eventyr har givet Legeme og Form. Dryaden, som flytter til Paris med sit friske Kastanietræ, som gribes af uimodstaaelig Længsel efter at see den forførende, berusende Verden, som føres ind i den for et flygtigt Minut og betaler den korte Nydelse med sit Liv, er en Allegori paa alle de Ulykkelige, der drages ind i Malstrømmen og fortæres af den Lidenskab, der gjærer rundt om dem og i dem [...] Der knytter sig til Fortællingen endvidere et Par humoristiske Episoder, nogle af disse pussige Kritiker af Dyrene over Menneskene, hvori Andersen har en særlig Styrke. De ere i og for sig ypperlige, men de forekomme os dog ikke ret at passe ind i denne Fortælling, de ere ikke ret i Stemning med dens romantiske Tone. Rotternes Tidsbetragtninger og Fiskenes Skumlerier over deres tobenede Medskabninger ville ikke ret falde sammen med Dryadens lette Flugt.« Dagbogen 21.12.1868: »en særdeles rosende Anmældelse af Dryaden i »Dagbladet«, ogsaa rosende i »Flyve-Posten«« (VIII 155).

I Dags-Telegrafens 23.12.1868 udnævner signaturen V. W. [Valdemar Wille] bogen til en af årets smukkeste og placerer den blandt A's bedste eventyr, »ja, i formel Henseende - saavel for Kompositionens

som for den sproglige Udarbeidelses Vedkommende - overgaaer det endog de allerfleste. Den fine og træffende Symbolik, som udgjør denne Digtningens egentlige Indhold, den glimrende Maade, hvorpaa vor Tids vidunderlige Eventyr - Verdensudstillingen - er skildret, den levende Følelse, der saa at sige Linie for Linie fængsler Læseren til denne lille Bog, den sunde, prægtige Humor, hvormed et enkelt Parti er behandlet, og endelig den gribende Skildring af Dryadens Død - Alt dette er tilstrækkelig klart paapeget andensteds« og vi vil blot sige tak. Denne kraftsalut værdiger dagbogen ingen omtale. Det samme gælder Erik Bøghs velmenende, men intetsigende anmeldelse i Folkets Avis 24.12.

Men 27.12.1868 bragte Illustreret Tidende en fyldig anmeldelse, hvor det bl.a. hedder: »Hans Billede af det i Verdensstaden saa stærkt pulserende Liv er ikke blot udkastet med en glødende Phantasi og et udtømmeligt Humor, men det bærer tillige Sandhedens umiskjendelige Stempel.« Derefter følger en suveræn parafrase "over eventyret, som fører frem til konklusionen: »Men den Nydelse, hvormed vi følge Dryaden paa hendes kortvarige Bane, forvandler sig til Sorg over, at den letteste, luftigste, meest gracieuse Skikkelse, som H. C. Andersen nogen Sinde har skildret, skulle døe saa hurtigt, og at hendes kun et 216 Øieblik tilfredsstillede Længsel skulde blive hende »til Fordærv«.« - Alligevel er det »et Eventyr, som hører til noget af det Fortrinligste af Alt, hvad han har skrevet«. Dagbogen samme dag: »En særdeles smuk Anmeldelse af »Dryaden«, rimeligviis af Magnus [: litteraten J. C. Magnus (1812-79)]« (VIII 157). I hvert fald står der i dagbogen for 10.11.1868: »Middag hos Henriques, om Aftenen læste jeg her Dryaden. Magnus aldeles henrykt« (VIII 143).

Iflg. dagbogen fik A 21.12.1868 brev fra fru Læssøe med tak for Dryaden (VIII 155) og 3.1.1869 også et takkebrev fra gamle Hauch (VIII 162), men begge synes tabt. Til gengæld giver dagbogen god besked om reaktionerne på A's oplæsning af eventyret. Politiassessor Drewsen er vist den eneste som er gnaven: »han syntes ikke om Dryaden, meente at Beskrivelse af Udstilling og Eventyr ikke hørte sammen. Jeg sagde ham at Eventyret skulde bygge paa vor Tid for ret at erkjendes i Fremtiden« (15.12.1868, VIII 153). Nyttigt at vide. Men adskilligt interessantere er det, at tidens to hovedmodstandere, filosofen Rasmus Nielsen og kritikeren Georg Brandes, begge har udtalt sig om eventyret. 18.10.1868 læste A det for Rasmus Nielsen, som »var varmt udtalende over dette Digt, som saa primitivt, saa rigt paa nye, overraskende Billeder« (VIII 136). Nøjagtig 10 dage senere, 28.10. hedder det: »Fik Besøg af Kritikeren Brandes, som med tilsyneladende stor Glæde hørte mig læse *Dryaden*, han syntes det var i een Gyldning, fuldendt i Heelhed og Enkeltheder. Udtalte sig varmt« (VIII 139). Finere kunne det ikke være.

Næste år forårsagede Brandes' A-essay (se s. 220) lutter glæde - og dog: »Det er velmeent og kløgtigt skrevet men dog ikke fuldstændigt nok« hedder det i dagbogen 25.7.1869 (VIII 233). Og dagen efter skriver han et hengivent og taknemligt brev til Brandes, men lader ham dog vide, at han savner »et Par« af eventyrene. Tallet viser sig imidlertid at være seks, heriblandt *Dryaden*: »Det har undret mig, at De ikke har nævnet »Dryaden«, hvori hele det Materielle i vor Tid afvindes sin Poesie« (BfA II 602). 1870 optog Brandes essayet i Kritiker og Portraiter og udvidede det bl.a. med et afsnit om *Dryaden*: »Hvad der i Eventyrsproget er fastslaaet som Regel, det maa Eventyret respectere, hvor ligegyldigt det end forresten kan være overfor den virkelige Verdens Love og Regler. Det gaar saaledes ikke an, at Eventyret, naar det handler om en »Dryade«, adskiller hende fra sit Træ, lader hende gjøre symbolske Reiser til Paris, gaae paa Bal paa »Mabile« o.s.v., thi det er ikke mere umuligt for alle Jordens Konger at sætte det mindste Blad paa en Nælde, end det er for Eventyret at vriste en Dryade løs fra hendes Træ« (p. 359).